

Barabási Tünde: A Haáz Rezső Múzeum, mint a nem-formális tanulás színtere

Bevezető gondolatok

Napjaink egyik meghatározó tanulási paradigmája az egész életen át tartó tanulás, amelyben kétségkívül központi szerepe van a formális, iskolarendszerű tanulásnak. Emellett azonban egyre nagyobb teret nyer a nem formális keretben végzett tanulás is, mint például a múzeumi tanulás, a helytörténeti klubokban, szakkörökben, olvasókörökben megvalósítható programok. Ezek a helyszínek valamely adott témában kínálnak ismétlődő vagy folyamatos érdekes, izgalmas tevékenységet a közönségnek, az iskoláknak (Váczy 2012), és pótolják a formális tanulási keretek között kialakult hiányosságokat, hiányérzetet. Jelen tanulmány keretei között a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum tevékenységét mutatjuk be, mint a non-formális tanulás színterét, elsődlegesen a múzeumpedagógiai vonulatra fókuszálva.

Az intézmény bemutatása

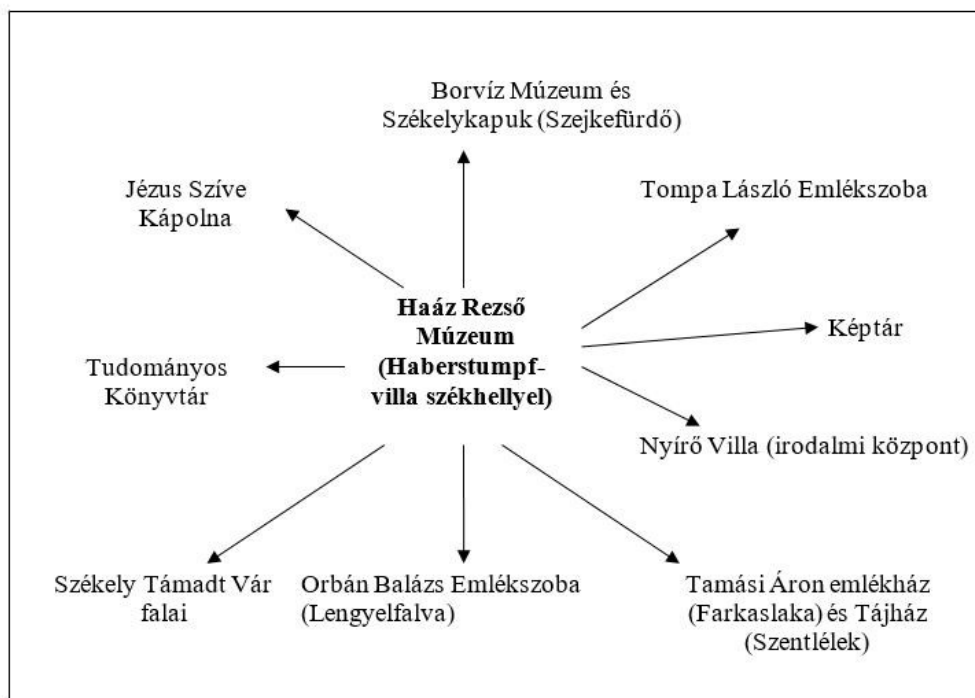
A székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum a város és egyben az egykori Udvarhelyszék néprajzi, helytörténeti, képzőművészeti és természetrajzi múzeuma. A múzeum a város tudományos-művelődési intézményeinek legrégebbike, ugyanakkor az egyik legrégebbi Erdélyben is (Zepeczaner 2005).

A Gróf Bethlen János udvarhelyszéki főkapitány által alapított református kollégium könyvtárának első, 1797-ből fennmaradt leltárkönyve (Protocollum) a bizonyíték arra, hogy a könyvtár mellett már ebben az időben lerakták a régiség-, az érem- és az ásványtár, valamint a fizikai-természetrajzi szertár alapjait is. Ugyanakkor már létezett a fizikai-természetrajzi szertár, a csodás természeti ritkaságok, a klenódiumok, a támogatók címereinek, és a zászlók gyűjteménye. Az iskolai gyűjtemények előfutárai és megalapozói a múzeum állományának. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharcot követő katonai megszállás, a világháborúk viszontagságai jelentős károkat okoztak a gyűjteményekben, de lassú gyarapodásuk töretlen maradt (Zepeczaner 2016).

A Haáz Rezső (1883-1958) rajztanár által létrehozott népművészeti gyűjtemény, mely 1913-tól vált nyilvánossá, és amelynek közel négyezer tárgya megteremtette az önálló múzeum alapjait. Az intézmény 1950-ben lett állami múzeum. Állandó székházat csak 1968-ban kapott, amely 1978-ban az Állandó Képtár épületével bővült. Az 1970-es években, meglehetősen hosszú előkészítő munka után jöhettek létre a múzeumhoz tartozó emlékszobák: a Tompa László, a Bányai János és a Tomcsa Sándor emlékszoba. Ezekkel egyidejűleg jön létre Szejkefürdőn a székykapu-gyűjtemény (Zepeczaner 2005).

Újabb jelentős gyarapodás 1990-ben történt, amikor egyesült a város muzeális jellegű, 76.000 kötetes Tudományos Könyvtárával - amelyből egykor a múzeum maga is kinőtt. Az intézmény, megszabadulva az ideológiai-politikai kötöttségektől, új fejlődési lehetőséget kapott 1994-ben, amikor visszakerülve a város fenntartásába, jogi személyiség, önálló intézmény lett (Zepeczaner uo.).

1. ábra: A múzeum tevékenységi körébe tartozó helyszínek

Napjainkban múzeum tevékenységének sokszínűségét jelzi, hogy a székhelyén szervezett időszakos és állandó kiállítások, tárlatvezetések, múzeumpedagógiai jellegű foglalkozások mellett, ma is számos más helyszín tevékenységének a gondozása, ezek koordinálása is a hatáskörébe tartozik, amely által a célközönség megszólításának változatosabb módzatait, a sokrétű igények kielégítésének lehetőségét is hatékonyabban meg tudja valósítani.

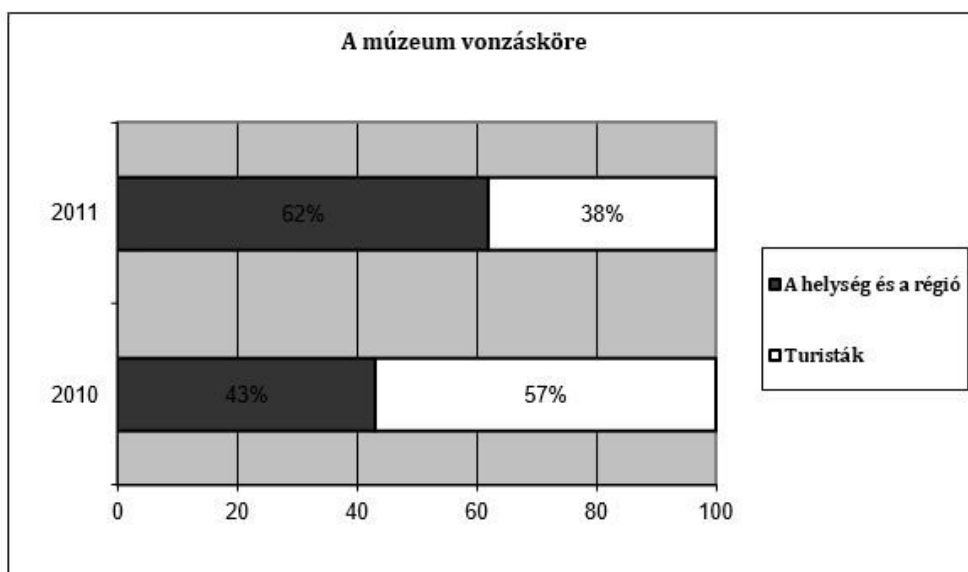
A fenti helyszínek tartoznak még a múzeum tevékenységi hatáskörébe: Tudományos Könyvtár, Képtár, Tompa László Emlékszoba, Nyíró Villa (irodalmi központ), Székely Támadt Vár falai, Borvíz Múzeum és Székelykapuk (Szejkefürdő), Jézus Szíve Kápolna, Tamási Áron emlékház (Farkaslaka) és Tájház (Szentlélek), Orbán Balázs Emlékszoba (Lengyelfalva).

Az intézmény célja

A múzeum rendeltetése klasszikus értelmezésben a gyűjtés, a konzerválás, a kutatás és a tanítás volt. Napjainkban a legfontosabb változás, hogy az új megközelítések középpontjában a látogató, pontosabban a múzeum és a látogató viszonya áll, ellentétben a hagyományos, a bemutatott tárgyakra vagy gyűjteményekre fókuszáló múzeumfelfogással (Szabó, é.n.). Éppen ezért, egyre felerősödik a színes programok kínálata a múzeumi kultúráközvetítésben. Koltai Zsuzsa (2011) szerint a múzeumi funkciórendszer változásának történetében, a XX. században a legfontosabb módosulás a múzeumok szórakoztató funkciójának megjelenése volt. A múzeumi kultúráközvetítés kapcsán a XX. század végén teret nyert a szórakoztatás és az oktatás angol kifejezésekből összevont „edutainment” kifejezés, mely pontosan kifejezi a múzeumok egyre elterjedtebbé váló új feladatát: szórakoztatva oktatni és/vagy oktatva szórakoztatni.

Az székelyudvarhelyi intézmény jelenlegi vezetősége egyértelműen felismerte a funkcióváltás hazai adaptációjának szükségességét, és ennek értelmében, elsődleges célként fogalmazza meg a múzeum társadalmi szerepének erősítését, a közösség irányába történő megjelenés és szolgáltatás maximalizálását, kulturális-nevelő hatásának növelését, ezáltal pedig eleget tesz annak az alapvető elvárásnak, hogy a célközönséget úgy tartsa meg, hogy közben a szakmai minőségi elvárásokat maximálisan kielégíti. A múzeum fontos célként fogalmazza meg a térség kulturális intézményei körében pozíciójának erősítését. Ezért a regionális és lokális látogatóközönség megszólítása fontos vezérelv, és ők képezik a legfontosabb célcsoportot is. Sajátos célként fogalmazzák meg a vállalkozószférával való kapcsolatok folyamatos építését, s ezek olyan szintű kamatoztatását, hogy a különböző projektekre hosszútávon támogatásokat nyerhessenek. Az intézmény vezetője úgy értékeli, hogy az utóbbi években folytatott következetes tevékenység megtérülni látszik. A múzeum kulturális szolgáltatásainak ismerete és ezek „fogyasztása” reális növekedést mutat. Ennek fenntartása érdekében fontosnak tartják a szolgáltatások maximalizálását, hiszen a tapasztalat azt igazolja, hogy a nyújtott szolgáltatás minőségére való törekvés visszatérő közönséget biztosít, *„még akkor is, ha az intézménynek nincs potenciálja igazi jellegű projektek megvalósítására”* (M.Z.[\[1\]](#)).

2. ábra: A múzeumi szolgáltatások igénybevételének megoszlása

A diagram láttatja, hogy a 2011-es évtől kezdődően megfordult a látogatói arány a lokális és regionális látogatók javára. Természetesen az intézmény nem zárkózik el a turisták igényének kielégítése elől, de a célrendszere jelzi, hogy a helyi közösség művelődési életének szervezésében is érdemi szerepet vállal.

Az intézményi célok elemzése egyértelműen rávilágít arra, hogy a múzeum fontos feladatának tekinti a kultúraszervezést, valamint a kulturális nevelési célok megvalósítását, ami a tevékenység pedagógiai és andragógiai dimenziói felé történő irányultságát, ennek tendenciáját is jelzi.

Infrastruktúra

A múzeum 2016 tavaszáig a már említett, 1968-ban kapott székhelyen működött, amikor is új helyszínre költözés lehetőségével élt. Az intézmény épülete, az impozáns Haberstumpf villa, a város egyik Bethlen-negyedének része. Az intézmény vezetője szerint az új székhely elfoglalása már nagyon időszerűnek bizonyult, hiszen a régi székhelynek hátrányai voltak. *„A szakmai tevékenység (kutatás, gyűjtés, feldolgozás, kiállításszervezés) napi szintű végzésében is voltak korlátok. A helyiségek szűkössége reális gondot jelentett, s ez mind a munkafelületek, mind a raktárak tekintetében érezhető volt. A rendelkezésünkre álló ingatlan túlterhelt volt.”* (M.Z.)

A Haberstumpf-villa múzeumi székhellyé alakítási folyamata szakszerűen történt, figyelembe véve mindazon igényeket, amelyek ilyenkor lényegesek. Az ingatlan helyiségeinek felszerelése a rendeltetésnek megfelelően került megtervezésre, kivitelezésre. Az új, modern múzeumi környezet az egyébként magas minőségű szakmai munka lehetőségének kiteljesedését is kínálja.

Humánerőforrás

Jelenleg a múzeum 13 főállású alkalmazottal működik (akik címzetes állásokat töltenek be). Mivel ez a létszám kevés, annak érdekében, hogy a jelenkori múzeumi igényeknek megfelelő normatív működést tudjanak biztosítani, ezért további 5 személy szerződéses munkaviszonyt ápol az intézménnyel.

A Haáz Rezső Múzeumban két múzeumpedagógus dolgozik. Kezdetben mindketten szerződéses munkaviszonyban álltak alkalmazásban. Az egyik restaurátori munkakörben vált az intézmény főállású munkatársává, de a múzeumpedagógusi teendőket továbbra is ellátja. Múzeumpedagógusi kompetenciájukat különböző szakirányú továbbképzéseken szerezték.

Az intézményvezető laza szervezeti keret érvényesítésére törekszik, abból a meggyőződésből fakadóan, hogy egy kulturális intézményben céltudatos, és önmagukat megvalósítani kívánó személyek munkálkodása tud igazán értéket menteni és teremteni felmutatható eredményként.

Az intézmény tevékenysége

Az intézmény tevékenységét a fő rendeltetésnek megfelelés szándéka határozza meg elsődlegesen, azaz a kulturális hagyaték megőrzése iránti elkötelezettség jegyében zajlik. Ez azonban nem csupán az ingó tárgyllomány védelmére és tudományos feldolgozására vonatkozik,

hiszen a múzeum felelősséget vállal a város épített öröksége iránt is.

A múzeum tevékenysége alapvetően két síkon bontakozik ki: egyrészt a kiállítások rendezése révén igyekezett betölteni közszolgálati hivatását, másfelől pedig a muzeológusok kutatásait ösztönzi, és megteremti az ehhez a szükséges feltételeket.

A kiállítások, tárlatok szervezését elsődlegesen múzeumpedagógiai szempontból elemezzük a következő alfejezetben.

Az épített örökség védelmének és bemutatásának szándéka abban is tetten érhető, hogy a múzeum biztosítja a város két legrégebbi műemlékének látogathatóságát, dolgozik ezek tudományos kutatásán, a külső erőforrások megteremtésén, és hosszú távú értékbe helyezésükön. (Mint ilyen, már harmadik éve működtetik a *Jézus kápolnát*, amely nem csupán a múzeumi nyitárend szerint látogatható, hanem ugyanitt különböző tematikus programok megszervezésére is sor került. Ugyanakkor közel két éve, *Székelytámadt vár* is a múzeum ügykezelésébe került, ahol szisztematikus régészeti ásatásokat kezdeményeztek, és melynek hozadékaként a közelmúltban a vár építéstörténeti és használati adatai eddig nem ismert részletekkel gazdagodtak, valamint a várfalakon látványos helyreállítási munkálatok zajlottak.)

Az intézmény egyik húzóágazatának számít a régészet, azáltal, hogy régészeti felügyeletet, illetve régészeti ásatásokat végeznek.

A tevékenységnek egy másik irányvonala a kortárs képzőművészetre való odafigyelés, melynek keretében programszerűen, éves rendszerességgel megrendezésre kerül a *Termés* című tárlat. Ugyanakkor más negyedik éve szervezik a *Pulzus* című székelyudvarhelyi művésztelepet is, amely révén az igen értékes helyi képzőművészeknek bemutatkozási és kibontakozási lehetőséget biztosít.

Újabban a fiatal székelyudvarhelyi képzőművészek *GrUnd* nevű csoportosulása zárkózik fel a múzeum által biztosított intézményes keret mentén. Műtárgygyarapítás terén - az erőforrások miatt - kevés lehetőség mutatkozik nagyobb értékű tárgyak megvásárlására. A Pulzus művésztelep megszervezése által azonban évente 10 értékesnek minősíthető kortárs képzőművészeti alkotással gyarapodik a képtár műtárgyállománya.

A kiadványok terén is jeleskedik az intézmény. Nem kis erőfeszítéssel periodikát jelentetnek meg, ugyanakkor konferenciaköteteket, amelyekben elsődlegesen saját kutatási eredményeiket teszik közzé. Két éve egy második periodika megjelentetésében is jeleskedik a múzeum, mely egy félévente megjelenő tudományos igényű ismeretterjesztő folyóiratként kerül az érdeklődő olvasó kezébe.

Rendszerezve a kiadványokat, az alábbiakat emeljük ki:

- Időszakos kiadványok: Sorozatokon kívül megjelenő írások, például: Péter Attila (1994). *Keresztek Székelyudvarhelyen 1993-ban* (a legkorábbi), vagy Kovács Piroska (2012): *Orbán Balázs kapui* (a legutóbbi).

- Székelység. A Székelyföldet és népét ismertető folyóirat (1990-1991)
- ISIS. Erdélyi Magyar Restaurátor Füzetek (2001-2014)
- Lustra (2014-)
- Múzeumi Füzetek sorozat (1990-)

- Székely tájak, emlékek sorozat (1994-1996)

- Sorozatokon kívül megjelenő írások, például: Péter Attila (1994). Keresztek Székelyudvarhelyen 1993-ban (a legkorábbi), vagy Kovács Piroska (2012): Orbán Balázs kapui (a legutóbbi).

- Katalógusok, alkalmi kiadványok (1978-), amelyek többnyire az egyes kiállítások anyagainak megértésében, az elmélyülésben nyújtanak segítséget. A legutóbbi az ANNA. Asszonysors a XX. században kiállításhoz kapcsolódik.

A kiadványok szempontjából igen aktuális és jelentős kihívásnak tett eleget a múzeum, mely tudományos igényű tevékenységének minőségét is erősíti. Az intézmény fenntartója által kezdeményezett *Székelyföld története* című monografikus jellegű munka koordinálását nyerte el a múzeum. Az előkészítő és lebonyolító munka 22 neves történészszerzőt egybefogó projekt részeként jött létre. A végső termék, a 2200 oldalas három kötetes monográfia a napokban került az olvasóközönség elé.

A múzeum pedagógiai tevékenysége

Bíró Éva (2015) szerint a múzeumpedagógiai törekvések, a múzeum és az iskola kapcsolatának erősítése, az élményszerű személyiség- és képességfejlesztés lehetősége a múzeumokban a második világháborút követően vett újra lendületet. Maguk a múzeumok is megváltoztak, új témák, szokatlan perspektívák kerültek a múzeumok falai közé. Megváltozott a gyűjtemények bemutatásának módszere, a kiállítások képe, sőt, megváltozott a múzeumi gyűjtés szempontrendszer is. Az élményszerzés (ami ebben az esetben a múzeummal kapcsolatban pozitív élményt jelent) módjának tervezésekor nem nélkülözhető az életkori sajátosságok figyelembevétele. Nem mindegy, mennyi időt töltenek a gyerekek a múzeumban, milyen és mennyi tárgyat látnak, és hogyan „dolgozzák fel” az élményt, a látottakat, a kiállítást. Az aktív jelenlét, a játék öröme megteremtheti a múzeumlátogatás élményszerűségét, ugyanakkor jelentős ismeretrögzítő szerepe van. A tanulás intenzitását fokozza a műtárgyakkal, műtárgymásolatokkal, illetve az egész kiállítási egységgel kialakított interaktív kapcsolat. Napjaink múzeumi kínálatával kapcsolatos kíváncsiságot felismerve és szem előtt tartva a Haáz Rezső Múzeum klasszikus rendeltetése mellett - eleget téve a modern múzeumi szolgáltatási trendeknek (is) - erőteljesen nyit a múzeumpedagógiai kínálat bővítésének irányába.

Az intézményvezető szavai egyértelműen kirajzolják a múzeumpedagógiai tevékenységek helyét a kulturális intézmény működésének rendszerében: *„Korszerű múzeumi szolgáltatásról napjainkban csak a múzeumpedagógiai foglalkozások megléte esetében beszélhetünk. Éppen ezért prioritást jelent továbbra is ez a szegmens.”* (M.Z.)

A múzeumpedagógia céljának megvalósítását, azaz, hogy olyan múzeumbarát, a kiállításokat megérteni és befogadni képes generációt neveljen, amely a múzeumlátogatást kulturális alapszükségletnek tekint, élményszerű, a látogató célcsoport életkori sajátosságainak megfelelő programkínálattal biztosítja az intézmény. A múzeumban zajló fejlesztő-nevelő tevékenységnek több változatával is találkozunk. A pedagógusok számára készített – és az intézmény honlapján is közzétett – tájékoztató részletezi, hogy milyen jellegű pedagógiai tevékenységet kínálnak a gyerekeknek, fiataloknak:

- **Múzeumi óra:** amely tartalmilag szorosan kötődik az iskolai tananyaghoz (történelem, művészettörténelem, fizika, kémia, biológia, természettudomány, matematika stb.), a múzeumi anyag feldolgozásában érvényesíti annak szempontjait.

- **Kérdés-felelet:** a párbeszéd, a kérdésfeltevés kétoldalú, a múzeumpedagógus és a látogató egyaránt tehet fel kérdéseket és adhat válaszokat. A párbeszéd folyamán rávezethetjük az egyenrangú partnernek tekintett látogatót, hogy maga ismerjen fel tényeket és összefüggéseket.

- **Múzeumi feladatlap:** különböző (képes, rajzos, játékos) feladataival önálló felfedezésre készíti a résztvevőt.

- **Kézműves foglalkozás:** az aktuális kiállítás témájához kapcsolódik. Egy-egy téma tartalmilag sokoldalú, módszertanilag a gyermek aktivitására és kreativitására épülő feldolgozása, ahol hangsúlyos szerepet kap a tárgyalás. Saját alkotásain keresztül formálja a gyermek művészeti látásmódját (vizuális nevelését). (Például: Húsvétra hangoló, Karácsonyváró, stb.)

- **Drámapedagógia:** olyan csoportos játéktevékenység, melynek során a résztvevők képzeletbeli világot építenek föl, majd ebbe a képzeletbeli világba szereplőként vonódnak be. A fiktív világon belül ugyanakkor valós problémákkal találkoznak, és ezekből a találkozásokról valós tudásra és tapasztalatra tesznek szert. (Például: Mátyás király udvara)

A múzeumpedagógiai szolgáltatásokat célirányosan először 2012-ben hirdette meg az intézmény. Ekkor, megtalálva a megfelelő anyagi támogatókat, 3000 gyerek múzeumi látogatását szervezték meg Az ismeretszerzés örvényein című projekt keretében, Udvarhelyszék vidéki iskolái számára.

Ezt a nyitányt követően számos, egyre változatosabb és szakmailag is magas minőséget képviselő kultúraterjesztő tevékenységet kínált fel az intézmény óvodások és iskolások számára egyaránt.

Rendszerezve a tevékenységi kínálatot, az alábbi múzeumpedagógiai tevékenységi változatokkal találkozunk:

- **Iskolai/óvodai fejlesztő-nevelő szorosan kötődő tevékenységek:** Tudj többet, legyél jobb!
- **Vallási ünnepekhez kapcsolódó (többnyire néphagyományőrző kézműves) foglalkozások:** Húsvétra hangoló; Karácsonyváró; Karácsony; Karácsonyra készülünk; Karácsony a múzeumban.
- **Tudomány és kultúra népszerűsítését szolgáló programok:** A táguló Gutenberg-Galaxis; Leonardo da Vinci zseniális találmányai; Művészettörténeti (fél)óra.
- **Helytörténeti, a szülőföld szellemi értékeinek megismerését szolgáló tevékenységek:** Anna-sorsok; Hincz Gyula: Erdély; Székely panteon; Agyagozás a múzeumban; Falanszter világ; Megismételt pillanat.
- **Komplex fejlesztő tevékenységek:** Felfedező nyári tábor; Múzeumok éjszakája; Családi délelőtt; Kreatív alkotóműhely a múzeumban; Őszi szünidő a Haáz Rezső Múzeumban.

A foglalkozások egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek (lásd 2. diagram). Az intézmény vezetője szerint „... egyre inkább igény mutatkozik a város egyes tanintézményei részéről a speciális múzeumpedagógiai foglalkozások, órák szervezésére”. Ez vonatkozik az interaktív rövid múzeumpedagógiai tevékenységekre a pedagógusok részéről, de a komplex fejlesztő-nevelő

alkalmakra egyaránt. A múzeumpedagógiai táborok szervezésére a szülők irányából tapasztalható a növekvő igény.

Tartalmilag a múzeumi foglalkozások témái részben az iskolai tananyag menetéhez, az állandó- és időszakos kiállítások anyagához, illetve az évszakokhoz, vallási ünnepekhez köthetők, a régió hagyományaihoz illeszkednek. Ez a jellemző segíti a múzeumi órák szervezését, hiszen amennyiben ezek összeilleszthetők a tantervi követelményrendszerrel, a pedagógusok motiváltabbak a múzeumlátogatások megszervezésében. A múzeumi foglalkozás-kínálat kiválóan összeegyeztethető az óvodai és kisiskolai tantervvel, nagyobb osztályokban az osztályfőnöki órák keretében (de más tárgyakba ágyazottan is) érdemben meg lehet találni a helyét a kulturális horizont tágítását, a helytörténeti ismeretek elmélyítését, a világ megértését szolgáló interaktív foglalkozásoknak. Ennek az illeszkedésre törekvésnek kiváló bizonyítéka, hogy a pedagógusoknak gyakran fejtörést okozó „iskola másként”^[2] nevelési tevékenységek szervezésében változatos programokat kínál a megjelölt hétre a múzeum, a pedagógusok és gyerekek nagy számban, örömmel vesznek részt ezeken a tevékenységeken.

A múzeumpedagógiai foglalkozások szervezésére az új helyszín számos előnnyel rendelkezik, mely az intézmény ilyen jellegű tevékenységeinek megvalósítását érdemben megkönnyíti.

A kivitelezéshez szükséges szakmai tőkét két, az intézmény által szerződéses viszonyban alkalmazott munkatárs biztosítja. A kínálat népszerűsítését, a célközönség eredményesebb elérését, a pedagógusközösség hatékony megszólítását szolgálja a 2015 elején kiadott **Múzpeda programajánló**^[3] is. Ez, a szolgáltatások pontos adatolása mellett hasznos gyakorlati útmutatóként, múzeumpedagógiai „érzékenyítőként” szolgál az érdeklődők számára. A pedagógus nem csupán a kínálatot és lehetőségeket ismerheti meg és fel, hanem kedvet és motiváltságot is a múzeumpedagógiai tevékenységeken való részvételre. A programajánló ugyanakkor rejtett módon ugyan, de a múzeumpedagógia lehetőségeinek feltárását és tudatosítását is célozza, mely még csupán részben ismert a pedagógusok számára. A programajánló együttműködésre, közös gondolkodásra is ösztönzi a nevelőket. Ezt megkönnyítendő felvázolja azokat a lépéseket, amelyeket érdemes követnie a pedagógusoknak, amennyiben a kultúra fogyasztásának ezt az útját választják. Pontosítja a tevékenységek várható időtartamát, amelyet a program tervezői igyekeznek az iskolai tanóra időtartamához igazítani, hogy a felsőbb évfolyamokon ne legyen akadály az esetleges tanórákon átívelő időkeret. Fontos információként azt is tartalmazza, hogy a tevékenységek mely korosztály számára a legalkalmasabbak és leginkább élményszerűek, valamint azt is, hogy a részvétel által mely tantárgyak, illetve műveltségterületek követelményeinek megvalósításához járulhatnak hozzá. Végül, minden program ismertetése egyéb résztvevői visszajelzés megfogalmazásával zárul, melynek szintén a motivációs szándéka érhető tetten.

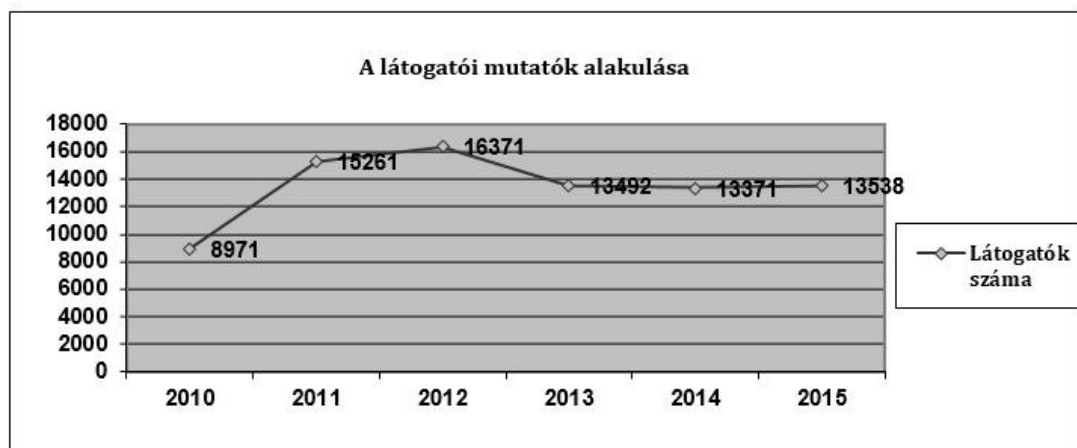
Az alábbi táblázatba összegeztük a Haáz Rezső Múzeum által az utóbbi években szervezett kiállítások, pontosítva azokat, amelyek múzeumpedagógiai tevékenységet, interaktív tárlatvezetést is kínáltak, és amelyek a látogatók számának jelentékeny növekedéséhez vezettek (legmagasabb látogatói számok a kiemelt tárlatokon).

1. táblázat: Múzeumpedagógiai tevékenységek

Évszám	Kiállítások száma	A legnépszerűbb múzeumpedagógiai tevékenységeket lehető tevő kiállítások
2011	16	<i>Trópusi lepkeház</i> <i>Fekete leves</i> <i>Üzenet a múltból</i> <i>A pénz beszél</i>
2012	14	<i>Leonardo da Vinci zseniális találmányai</i> <i>Az ismeretszerzés örvényein</i>
2013	14	<i>A táguló Gutenberg-galaxis</i> (könyv- és nyomdatörténet); <i>Művészet a lapok között</i> (művészkönyvek); <i>Rajzoljunk Meséket – Meséljünk rajzokat</i> (mesekönyv illusztrációk); <i>Bogyó és Babóca</i> (bábos könyv); <i>Portrék, metszők, metszek</i> (könyvornamentika)
2014	21	<i>Templomok a föld alatt</i> <i>Variációk hat lábra</i> (rovartani tárlat) <i>Szóra bírt csontjaik</i>
2015	15	<i>ANNA – Asszonyors a XX. században</i> <i>A szabadságharc ereklýei</i>

A látogatói adatok értékelése nyilvánvalóvá teszi, hogy a látogatószám alakulása egyértelműen a jelentősebbnek vélhető időszakos kiállítási kínálattól, illetve ezek jellegétől függ. A specifikusan gyerekek, fiatal generációk számára létrehozott kiállítások eleve eltolják a látogatói arányt ezen korosztály felé. Az alábbi diagram szépen kirajzolja a múzeum látogatási indexének jelentős növekedését a 2011-es évtől kezdődően, amikortól az intézmény első ízben hozott el Erdélybe egy olyan kiállítást, ami nagy létszámban mozgatja meg a gyerekeket, óvodásokat, iskolásokat egyaránt, sőt a családi múzeumlátogatásnak is kiváló alkalmát jelenti. A gyermekek motiválása következtében olyan szülők, hozzátartozók is ellátogattak a múzeumba, akik korábban még soha nem jártak ott. Az intézmény nagyon jó stratégiát talált ezáltal arra, hogy a kevésbé érdeklődő felnőttek csoportját is megszólítsa és bevonzza a múzeumba.

3. ábra: A múzeum látogatottságának mutatói az utóbbi hat évben

A *Trópusi lepkeház* volt az első dobbantó. 2012-ben, látva az előző év sikerét, olyan különleges kiállítás szervezésében gondolkodtak, amely képes felrázni a helyi potenciális közönséget, illetve visszajáró múzeumlátogatókat teremteni. Az adatok jelzik, hogy ezt a célt sikerült a következő években is megvalósítani, hiszen az intézmény minden évben megtalálta azokat a tárlatokat, kiállításokat, tevékenységeket, amelyek a látogatói létszámot ebben a magasságban tarthatják.

Az előbbi táblázatban kiemelve jelöltük azokat a kiállításokat, amelyeknek a magasabb látogatói létszám köszönhető. Láthatjuk, hogy ezek mind múzeumpedagógiai tevékenységet (is) és/vagy interaktív tárlatvezetést felkínáló kiállítások. Mindez bizonyítéka és megerősítése is egyben annak az intézményi felismerésnek, hogy a szemléletmódváltás a múzeum kínálati módjában, a tevékenység „plázásítása” erős társadalmi elvárás, és a látogatóközönség megtartásának, sőt bevonzásának egyik legcélravezetőbb módja.

Múzeumpedagógiai perspektívák az intézményben

Az intézmény jövőképe alakulásában jelentős szerepe van a most birtokba vett új helyszínnek, ugyanis ez jóval nagyobb teret és így lehetőségeket is jelent, megszünteti azokat a korlátokat, amelyek a szakmai tevékenységet korlátozták.

Természetesen továbbra is a fő cél modern múzeumi szolgáltatások nyújtása. Ebben a sorban egyre inkább központi szerepet nyer a múzeumpedagógiai lehetőségek feltérképezése és fejlesztése, annál is inkább, hogy ezáltal nem csupán a látogatói létszámok szinten tartása, illetve növekedése, hanem az intézmény külső megítélése is egyre pozitívabbá válik. Az intézmény egy élő kultúra-fogyasztó helyévé tud ily módon válni.

Az intézmény vezetője a múzeum gyenge pontjaként nevezi meg némely szakterületek lefedetlenségét, amelyek körébe andragógiai tevékenység is tartozik. Az intézmény nyit a terület irányába, bár ennek több akadálya is van egyelőre. Ezek között a legkiemelkedőbb a szakemberhiány.

Összegezve, a Székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum a klasszikus múzeumi feladatok teljesítése mellett és közben a város közművelődési életének is aktív szereplője. A jövőkép annak biztosítása, hogy az elkövetkező időkben is kínálatával lehetőséget nyújt majd a gyermekeknek (és távlatokban talán a felnőtteknek is) élményszerzésre, tudásgyarapításra, non-formális művelődésre múzeumpedagógiai (és andragógiai) tevékenységi keretben.

Felhasznált irodalom:

- Barabási Tünde (2014): A közművelődés jelene Székelyudvarhelyen. A Városi Könyvtár mint közművelődési színtér. In Juhász, Erika (szerk.): Községi művelődés – közösségi tanulás. Tudományos Konferencia Durkó Mátyás és Rubovszky Kálmán emlékére. Debrecen, Debreceni Egyetem TEK BTK Neveléstudományok Intézete – KultúrÁsz Közhasznú Egyesület
- Bíró Éva (2015): Múzeum, művészet, pedagógia. (Elérhető: http://magyarmuzeumok.hu/muhely/2872_muzeum_muveszet_pedagogia, letöltés: 2016. május 26.)

- Koltai Zsuzsa (2011): A múzeumi kultúráközvetítés változó világa. Iskolakultúra Könyvek 41. Veszprém, Iskolakultúra. (Elérhető: http://www.iskolakultura.hu/ikultura-folyoirat/documents/books/koltai_zsuzsa.pdf)
- Szabó József (é.n.): A múzeumok új kihívása: a múzeumandragógia. (Elérhető: http://www.hermuz.hu/muzeumandragogia/adatok/publikaciok/konferenciak/muzandr_20090511/sza)
- Váczy Zsuzsa (2012): Fejlesztési lehetőségek nem formális tanulási környezetben. Könyv és Nevelés, 2012/1. (Elérhető: http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menusor/konyv_es_neveles/fejlesztési_lehetosegek_nem_formal)
- Zepenczaner Jenő (2005): Haáz Rezső Múzeum Székelyudvarhely. Székelyudvarhely, Haáz Rezső Múzeum Kiadó.
- Haár Rezső Múzeum honlapja (Elérhető: <http://www.hrmuzeum.ro/>)

[1] Az esettanulmány elkészítésének lehetőségét dr. Miklós Zoltán, a Haáz Rezső Múzeum igazgatójával készített interjú biztosította.

[2] Az „iskola másként”, napjainkban a „Tudj többet legyél jobb” mottóval szerveződő extracurriculáris tevékenység a román iskolarendszerben, a tanóra és tantárgy-keretet meghaladó integrált nevelés-fejlesztés lehetőségét adja egy hetes időtartamban, amikor a hangsúly nem a klasszikus tudásgyarapításon van, hanem a tapasztalati és élményszerű tanuláson.

[3] Lásd: http://www.hrmuzeum.ro/image/file/muzeumpedagogia_fuzet.pdf